
**ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

УДК 330.3 + 622.32 (477)

ББК 65.9 (4 УКР) 29-56 + 551.15

Король С. В.

**ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЧИННИК ЇХ РОЗВИТКУ**

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Міністерство освіти і науки України,
Інститут економіки та управління у нафтогазовому комплексі,
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15,
тел.: 0965804011,
e-mail: KorolSV@i.ua

Анотація. У статті розглянуто теоретичні питання формування джерел фінансування інвестицій, здійснено аналіз інвестиційних заходів за джерелами їх фінансування на газорозподільних підприємствах.

Метою статті є виявлення пріоритетних джерел фінансування інвестиційних заходів газорозподільних підприємств.

Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети у статті використано методи теоретичного узагальнення; статистичні та фінансово-економічні методи – в процесі дослідження динаміки та структури здійснення інвестиційних заходів; табличні методи – для відображення структури основних джерел фінансування інвестиційної програми газорозподільних підприємств; логічності та порівняння – для визначення взаємозалежності між основними складовими інвестиційних джерел фінансування.

Результати. У результаті проведених досліджень шляхом критичного ретроспективного аналізу визначено структуру джерел фінансування інвестиційних заходів на газорозподільних підприємствах. Встановлено, що основними джерелами фінансування робіт інвестиційної програми є тарифи на транспортування та постачання газу, які затверджує Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП). Подано структуру основних джерел фінансування інвестиційної програми газорозподільних підприємств. Доведено, що рівень фінансування робіт безпосередньо залежить від розміру тарифів НКРЕКП та обсягів споживання газу.

Наукова новизна статті визначається відсутністю у вітчизняному і зарубіжному напрямах дослідження виокремлення пріоритетних джерел фінансування інвестиційної програми на газорозподільних підприємствах.

Практична значущість полягає в тому, що теоретичні положення, практичні результати і висновки статті, що розкривають сутність проблеми інвестиційних джерел фінансування, можуть бути використані у діяльності газорозподільних підприємств із врахуванням сучасного стану розвитку економіки.

Ключові слова: інвестиційні ресурси, фінансування, інвестиційна програма, газорозподільне підприємство, інвестиційні потреби, тарифи, обсяг споживання, природний газ, споживачі.

Korol S. V.

**FINANCING OF INVESTMENT PROJECTS OF GAS DISTRIBUTION ENTERPRISES AS
A FACTOR OF THEIR DEVELOPMENT**

Ivano -Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Institute of Economics and Management in oil and gas sector
Karpatska Str., 15, Ivano-Frankivsk,
76019, Ukraine,
tel.: 0965804011,
e-mail: KorolSV@i.ua

Abstract. In the article theoretical questions of formation sources of financing investments are considered, the analysis of investment activities is carried out by the sources of funding for gas utility.

The purpose of this article is to identify priority sources of financing investment activities of gas distribution enterprises.

The methodology of research. To achieve this goal the author used methods of theoretical generalization; statistical and financial methods in the study of dynamics and structure of investment; tabular methods to display the structure of the main sources of financing of the investment program of gas distribution enterprises; consistency and comparison, to determine the relationship between the main components of investment sources of financing.

Results. As a result of research by critical retrospective analysis to determine the structure of sources of financing investment activities of gas distribution enterprises. It is established that the main sources of financing the investment program are the tariffs for transportation and supply of gas, says the national Commission, carrying out state regulation in the areas of energy and utilities (NCREU). It is filed the structure of the main financing sources of the investment program of gas distribution enterprises. It is proved that the level of funding depends on the size of NCREU rates and gas consumption.

Scientific novelty of the article is lack in domestic and foreign areas of research priority selection of sources financing of the investment program for gas distribution enterprises.

The practical significance is that the theoretical concepts, practical results and conclusions of articles that reveal the essence of the problem of investment sources of financing, can be used in the activity of gas distribution enterprises taking into account the current state of development of the economy.

Key words: investment resources, financing, investment program, gas distribution enterprises, investment needs, tariffs, energy consumption, natural gas, consumers.

Вступ. Ефективність функціонування газорозподільних підприємств пов'язана зі станом використання інвестиційних ресурсів у цілому нафтогазовому комплексі. Особливого значення набуває дослідження теоретичних та практичних аспектів джерел фінансування інвестицій в умовах складної ситуації сьогодення, яка має значний вплив на газову галузь України. У сучасних умовах невизначеності та нестабільності нерациональне спрямування наявних ресурсів у неефективні напрямки інвестування ставить під загрозу подальше існування газорозподільних підприємств.

Постановка проблеми в загальному вигляді і її зв'язок із останніми дослідженнями і публікаціями, а також важливими науковими і практичними завданнями. В структурі національної енергетики газотранспортна система відіграє надзвичайно важливу роль. Це обумовлено особливостями енергетичного балансу країни, в якому на частку природного газу припадає близько 43%, а також тим, що практично 100% газу в Україні транспортуються трубопроводами. Важливою є її роль і в системі трансконтинентальних маршрутів транспортування газу до європейських країн [1, с. 200].

Проте деструктиви, що пов'язані з видобутком, транспортуванням і реалізацією природного газу в Україні достатньо часто викликані нерациональним фінансуванням інвестиційної програми газорозподільних підприємств. На жаль, на загальнодержавному рівні донині не впроваджено прозорого і ефективного механізму щодо розподілу інвестиційних ресурсів у найефективніші напрямки інвестування. Тому на місцевому рівні газорозподільні підприємства самотужки намагаються створити всі умови задля «виживання» на газотранспортному ринку.

Також розроблена в умовах планової економіки методична база формування ресурсного забезпечення галузі не відображає реалій ринкової економіки: рівень методичного забезпечення управління потенціалом підприємств газотранспортної галузі значно відстав від потреб практичної діяльності. В умовах, коли газорозподільні підприємства стають виключно ринковими «гравцями» і самостійно вирішують питання відтворення свого капіталу, газотранспортні підприємства як і раніше регулюються державою [2, с.122].

Газорозподільні підприємства є стратегічно важливою частиною газотранспортної системи України. Вони мають значний економічний і соціальний вплив на рівень життя країни [3, с.16]. Враховуючи процеси формування та ведення фінансово-економічної

діяльності газорозподільних підприємств, інвестиційних джерел їх фінансування, тарифної політики НКРЕКП, особливо актуальним для розвитку національної економіки є розробка теоретико-практичних аспектів забезпечення ефективності функціонування таких підприємств шляхом вибору найоптимальніших джерел фінансування інвестиційної програми.

Результативність інвестиційної діяльності в сфері економіки, включаючи належну організацію процесів відтворення природних ресурсів значною мірою регулюється фінансовими можливостями її забезпечення. Йдеться про інвесторів, які крім бажання здійснювати вкладення інвестицій, мають адекватний фінансовий потенціал. Взагалі інвестиції, інвестиційний потенціал, обсяги інвестування слугують одним із найбільших потужних фінансових інструментів, вмиле застосування яких забезпечує досягнення високоефективних результатів у економічній, соціальній, екологічній, природоресурсній та інших сферах діяльності. Саме тому інвестиційна діяльність постійно знаходиться в центрі досліджень науковців, політиків, бізнесменів, проурядових структур тощо [4, с. 128].

Дослідженнями проблеми джерел фінансування інвестиційних заходів займаються багато вчених упродовж тривалого часу серед яких Л. Гораль [1, 2, 4], М. Данилюк [3], В. Дем'янюк [8], Н. Замчевська [7], С. Король [5], О. Савко [3], О. Сергєєв [1], В. Сич [7], В.А. Чухно [6], Шийко[1], М. Щурик [4] та інші.

Враховуючи наслідки фінансово-економічної кризи, яка дала перші сигнальні індикатори ще у 2008 році, спостерігаємо демонстрацію системної недосконалої економічно-політичної конструкції світоустрою, стає дедалі більш суперечливою ідеологія так званої наздоганяльної модернізації, яка впродовж усіх років незалежності України розглядалася і розглядатиметься у майбутньому як одна з визначальних і незаперечних цінностей трансформаційного процесу [5, с. 105]. Тому особливої значущості набув такий зв'язок в умовах формування в Україні ринкової моделі економічного розвитку, радикального відсторонення держави від процесів, завдяки яким забезпечується формування фінансового потенціалу, де сучасна фінансово-економічна криза показала неспроможність пониження ролі держави і перевищення ролі ринку [6, с. 27].

Вищезазначене свідчить про те, що вибір і формування найефективніших джерел фінансування потреб інвестиційної діяльності вимагає участі в цьому процесі держави, яка повинна вплинути на тарифоутворення на транспортування та постачання газу, як основного джерела фінансування робіт інвестиційної програми на газорозподільних підприємствах.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні найраціональніших джерел фінансування інвестицій шляхом критичного ретроспективного аналізу джерел фінансування інвестиційних заходів на газорозподільних підприємствах.

Методологічну основу забезпечення даного дослідження становлять основні постулати, теорії та концепції з проблематики інвестиційних джерел фінансування.

Результати. Інвестиційно-привабливим є те підприємство, яке має реальні можливості забезпечувати інвестиційні потреби розвитку: чи за рахунок внутрішніх джерел, тобто прибутку або амортизації, чи за рахунок зовнішніх джерел, зокрема кредитів, стратегічних або портфельних інвестицій.

Не менш важливим є визначення джерел та засобів формування інвестиційних ресурсів у сучасних умовах. Якщо розглядати національну економічну систему загалом, то джерелами інвестиційних вкладень виступають фонд заміщення, у вигляді амортизаційних відрахувань, та фонд накопичення, як частина національного доходу. Тому, на рівні суб'єкту економічної діяльності, інвестиції можуть здійснюватися за рахунок:

- власних фінансових ресурсів інвесторів (прибутки, амортизація, грошові накопичення, заощадження громадян, юридичних осіб тощо);
- залучених ресурсів (пайові вклади, а також кошти, отримані від продажу акцій та облігацій);
- бюджетні інвестиційні асигнування;
- позикові фінансові ресурси (банківські та бюджетні кредити, облігаційні займи) [7].

Джерелами фінансування робіт інвестиційної програми на рівні газорозподільних підприємств є тарифи на транспортування та постачання газу.

Ціни за природний газ для споживачів України і тарифи на транспортування і постачання встановлюються відповідно до регуляторних документів – методик застосування, затверджених НКРЕ. Ці методи передбачають додавання витрат, пов'язаних з розвідкою, транспортуванням і постачанням газу до загальних витрат з виробництва. НАК «Нафтогаз України» надсилає до НКРЕ ціни і їхні обґрунтування для поточного перегляду тарифів, а також перегляду тарифів на транспортування газу магістральними трубопроводами і постачання природного газу [2, с.125].

Тому рівень фінансування робіт безпосередньо залежить від розміру цих тарифів та обсягів споживання газу, у зв'язку з чим аналіз джерел фінансування інвестиційних робіт на газорозподільних підприємствах виступає інформаційно-аналітичним забезпеченням щодо вибору найефективніших з них. У таблиці 1 наведено структуру джерел фінансування інвестиційної програми газорозподільних підприємств.

Таблиця 1

Структура джерел фінансування інвестиційної програми газорозподільних підприємств за 2012-2014 роки

№	Джерела фінансування	Назва ПАТу	2012 рік	2013 рік	2014 рік	Відхилення, +/-		
						2013/2012	2014/2013	2014/2012
1	Амортизаційні відрахування	Івано-Франківськгаз	36,60	44,44	56,77	7,84	12,33	20,17
		Тисменицягаз	44,59	49,07	49,23	4,48	0,16	4,64
		Тернопільгаз	43,08	52,29	66,16	9,21	13,86	23,07
2	Прибуток на капітальні вкладення	Івано-Франківськгаз	23,17	23,64	10,61	0,47	-13,03	-12,56
		Тисменицягаз	18,01	18,92	15,32	0,91	-3,60	-2,69
		Тернопільгаз	34,76	38,83	29,93	4,08	-8,91	-4,83
3	Плата за приєднання	Івано-Франківськгаз	0,00	3,54	13,69	3,54	10,15	13,69
		Тисменицягаз	0,00	4,98	34,07	4,98	29,10	34,07
		Тернопільгаз	-	-	-	-	-	-
4	Інші джерела	Івано-Франківськгаз	40,23	28,38	18,93	-11,85	-9,45	-21,30
		Тисменицягаз	37,41	27,03	1,38	-10,37	-25,65	-36,03
		Тернопільгаз	22,16	8,87	3,91	-13,29	-4,96	-18,25
5	Разом (з урахуванням ПДВ) по кожному ПАТу		100,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00

Джерело [Власні розрахунки автора]

Тенденції показників джерел фінансування інвестиційної програми в цілому по ПАТ «Івано-Франківськгаз», ПАТ «Тисменицягаз» та ПАТ «Тернопільгаз» свідчать про те, що їх структура є ідентичною, зокрема, найбільшу частку у ній займають амортизаційні відрахування, інші джерела та прибуток на капітальні вкладення, а найменшу – плата за приєднання. В загальному з даних таблиці 1 бачимо, що протягом досліджуваного періоду відбулося зменшення деяких величин джерел фінансування, зокрема прибутку на капітальні вкладення та інших джерел, що пов'язано із зростанням собівартості послуг з обслуговування газових мереж та недоотриманням тарифної виручки, запланованої на фінансування програми, що, в свою чергу, змусило досліджувані підприємства мінімізувати витрати на комп'ютерну техніку, встановлення телеметрії на газорозподільних підприємствах, ремонт станцій катодного захисту, придбання приладів для служб комплексного-приладового обстеження.

При цьому найрезультативнішими джерелами фінансування інвестиційних заходів в умовах сьогодення залишаються амортизаційні відрахування та плата за приєднання, що за досліджуваній період тільки нарощують рівень фінансування.

Серед пріоритетних напрямків галузі, на які було спрямоване фінансування – модернізація газотранспортної мережі регіону та забезпечення споживачів лічильниками природного газу.

Однак, для того, щоб виконати програму з модернізації та реконструкції газомереж в повному обсязі потрібно скоригувати тариф на транспортування газу [8]. Адже вартість природного газу для категорії населення в середньому зросла на 54 %, для промислових споживачів та інших суб'єктів господарювання – на 66 %, в той час, як середній тариф на послуги з транспортування збільшився тільки на 7,1 %, а з надання послуг по постачанню збільшення середнього тарифу склало 1,9 %. Такий дисбаланс разом зі зростанням ціни на матеріали і обладнання дуже негативно впливає на фінансовий стан газорозподільних підприємств.

Висновки. Проведені дослідження свідчать про те, що за умови ефективного застосування інвестицій відбувається покращення економічного стану газорозподільних підприємств. При цьому було виявлено, що фінансування інвестиційних програм газорозподільних підприємств здійснюється за рахунок амортизаційних відрахувань, прибутку та інших джерел, зокрема, за рахунок коштів, отриманих від здійснення господарської діяльності, пов'язаної і не пов'язаної з ліцензованим видом діяльності; операційних витрат підприємств та залучених чи запозичених коштів, але за погодженням з НКРЕ. Перспективи подальших наукових розробок спрямовані на необхідність розроблення механізму управління інвестиційною діяльністю на мікро- та макрорівнях з метою підвищення рівня ефективності функціонування газорозподільних підприємств.

1. Гораль Л. Т. Джерела і механізми фінансування енергозберігаючих заходів на підприємствах газотранспортної галузі / Л. Т. Гораль, В. І. Шийко, О. П. Сергеев // Вісник хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – №3(2). – С. 200–204.
2. Гораль Л. Т. Аналіз макросередовища функціонування газотранспортних підприємств в контексті використання їх потенціалу / Л. Т. Гораль // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2015. – №1(111). – С. 122–126.
3. Данилюк М. О. Аналіз результатів діяльності газорозподільних підприємств та їх вплив на формування фінансової стратегії / М. О. Данилюк, О. Я. Савко // Нафтова галузь України. – 2014. – №4. – С. 16–18.
4. Щурик М. В. Фінансовий потенціал інвестиційного забезпечення процесу відтворення природних ресурсів / М. В. Щурик, Л. Т. Гораль // Економічний форум. – 2014. – №3. – С. 127–136.
5. Король С. В. Особливості впливу фінансової кризи на економіку України / С. В. Король // Наукові вісті. – Івано-Франківськ: ПВНЗ «Галицька Академія». – 2008. – №2(14). – С. 102–105.
6. Чухно А. А. Модернізація економіки та економічна теорія / А. А. Чухно // Економіка України. – 2012. – №10. – С. 24–32.
7. Сич В. В., Замчевська Н. В. Інвестиції в час ринкової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/sich-v-v-zamchevska-n-v-investitsiyi-v-chas-rinkovoyi-ekonomiki/>.
8. Дем'янюк В. Хто виграє від підвищення тарифів? [Електронний ресурс] / В. Дем'янюк // Економічна правда. – 2015. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/03/4/532133/>.

References

1. Horal, L.T., Shiyko, V. I. and A. P. Sergeev. "Financing sources and mechanisms of energy saving measures in the gas transportation companies." *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economics* 3 (2) (2014): 200–204. Print.
2. Horal, L.T. "Analysis of macro functioning gas transmission companies in the context of the use of their potential." *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine* 1 (111) (2015): 122-26. Print.
3. Danyliuk, M. O., and O. Ya. Savko. "Analysis of the performance of gas distribution companies and their impact on the financial strategy." *The oil industry of Ukraine* 4 (2014): 16-8. Print.
4. Schuryk, M.V., and L.T. Horal. "Financial potential of investment providing of process of recreation of natural resources." *Economic forum* 3 (2014): 127-36. Print.
5. Korol, S. V. "Features of the effects of the financial crisis on the economy Ukraine." *Scientific news. Ivano-Frankivsk: PHEI "Galyska Academy"* 2 (14) (2008): 102-5. Print.
6. Chukhno, A. A "Modernization of the economy and economic theory." *Economy of Ukraine* 10 (2012): 24–32. Print.

7. Sych, V. V., and N. V. Zamchevska. "Investment in a market economy." Web. 23 Dec. 2012.
8. Demjanjuk, V. "Who benefits from tariff increases?" *The economic truth*. Web. 18 Febr. 2015.

Рецензенти:

Гораль Л. Т. – доктор економічних наук, професор, директор інституту економіки та управління у нафтогазовому комплексі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу;

Перезовова І. В. – доктор економічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри маркетингу і контролінгу інституту економіки та управління у нафтогазовому комплексі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

УДК 334.02:334.7

ББК 65.9(4Укр)301-21

Кушлик О.Ю.

**КОНЦЕПЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ В КОНТЕКСТІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ**

Івано-Франківський Національний технічний університет
нафти і газу,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра менеджменту і адміністрування,
76000, Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15,
тел.: 0342223557,
e-mail: reg@nung.edu.ua

Анотація. Розглянуто питання використання стратегічного менеджменту як технології управління на підприємствах нафтогазового комплексу з метою забезпечення енергетичної безпеки України. Досліджено взаємозв'язок стратегічних планів у розрізі державного, галузевого управління та підприємств нафтогазового комплексу. Визначено, що нафтогазовий комплекс повинен не лише ефективно використовувати свій потенціал, але й створювати умови для формування нових конкурентних переваг, носіями яких мають стати підприємства і організації, що до нього входять. Обґрунтовано концепцію стратегічного управління на підприємствах нафтогазового комплексу в контексті енергетичної безпеки України.

Ключові слова: концепція, стратегічне управління, енергетична безпека, підприємства нафтогазового комплексу.

Kushlyk O.Yu.

**CONCEPTION OF STRATEGIC MANAGEMENT ON THE ENTERPRISES OF THE OIL
AND GAS COMPLEX IN THE CONTEXT OF ENERGY SECURITY OF UKRAINE**

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Department of management and administration,
Karpatska Str., 15, Ivano-Frankivsk,
76000, Ukraine,
tel.: 0342223557,
e-mail: reg@nung.edu.ua

Abstract. The question of using of the strategic management as management technology on enterprises of the oil and gas complex with the aim of providing energy security of Ukraine has been considered. Interconnection of strategic plans through the state, branch administration and enterprises of oil and gas complex has been investigated. It has been determined that the oil and gas complex must not only effectively use its potential, but also create conditions for forming new competitive advantages and therefore enterprises and organizations of the oil and gas complex must become the transmitters of that. Concept of strategic management on enterprises of the oil and gas complex in the context of energy security of Ukraine has been investigated.